

Ліцензійних умов провадження туристичної операторської та туристичної агентської діяльності» від 11.09.2007 р. *Офіційний вісник України*. 2007. № 74. Ст. 461

6. Федоченко Н. Правові проблеми надання послуг з перевезення тур операторами. *Підприємництво, господарство і право*. 2010. № 7. С. 85–88

7. Шишка Р. Б. Окремі аспекти господарсько-правової відповідальності. *Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. Київ, НАУ, 2015. № 1 (34). С. 130-133.

8. Щербина В. Господарсько-правова відповідальність галузевий підхід, особливості застосування та напрямки подальших наукових досліджень. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2013. Вип. 3. С. 10–16.

9. Щербина В. С. Господарське право України: навч. посібник. 2-е вид., перероб. і доп. Київ: Юрінком Інтер, 2001. 384 с.

Д. О. Серьогіна,
*к.е.н., старший науковий співробітник
ННІ «Каразінська школа бізнесу»*

ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ ЯК ПЕРЕДУМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ РОЗУМНОЇ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ

Сучасні тенденції територіального розвитку в світі характеризуються глобальною синхронізацією, конвергенцією різних областей науки і технологій, транснаціоналізацією економіки, переходом від індивідуального до мережевого типу розвитку, зміною типів регіонального та міського розвитку, появою компактних Smart City.

Ключовими умовами формування диференційованої регіональної політики розумної спеціалізації з метою її застосування на глобальних і регіональних ринках є такі, як трансформація глобальної системи створення вартості, можливість оновлення складу наявних гравців на світових і національних ринках, зміна конфігурації енергетичної, транспортної, інформаційної та комунікаційної систем.

Найбільш важливим завданням впровадження розумної спеціалізації є модернізація системи освіти і впровадження нових технологій і принципів навчання, що дозволить забезпечити зміну типу регіонального розвитку.

Метою стратегії регіональної спеціалізації є трансформація галузевої структури регіону. Політика ж розумної спеціалізації спрямована на розвиток існуючих галузей, модернізацію, диверсифікацію і появу нових галузей, а також появу нових форм інновацій, завдяки позиціонуванню регіону щодо основних стимулюючих технологій, визначенню унікальних компетенцій.

У публікації Всесвітнього економічного форуму 2018 року [4] зазначена важливість використання системного підходу до підвищення конкурентоспроможності – високий рівень продуктивності однієї сфери не дає змогу компенсувати низький рівень продуктивності в іншій. Насамперед це набуває значення, за умови вивчення питання впровадження інновацій: технологічна спрямованість дає змогу забезпечити різке зростання економіки країн з перехідною економікою, з низьким і середнім рівнем доходу населення, проте органи влади повинні при цьому приділяти увагу «старим» проблемам розвитку, зокрема управлінню, інфраструктурі та освіті.

У 2018 році, за сумою 98 показників, за якими проводився розрахунок Індексу глобальної конкурентоспроможності [4], найвищий результат продемонстрували США з рахунком 85,6 бали, випередивши Сінгапур і Німеччину (Рис. 1). До країн з найбільш продуктивними економіками світу також ввійшли Швейцарія, Японія та Нідерланди. Середній бал для світової економіки становить 60,40 пункти. Україна з 57,0 балами посіла 83-є місце.

Однією з вагомих, але останнім часом мало досліджуваних причин повільного регресу у розвитку економіки України є обмежений розмір та диспропорційний характер фінансування науки. Досвід країн з розвиненою економікою доводить залежність добробуту держави від обсягів фінансування науки та вагомості фінансування як фундаментальних, так і прикладних наукових досліджень для забезпечення високого рівня економічного розвитку.

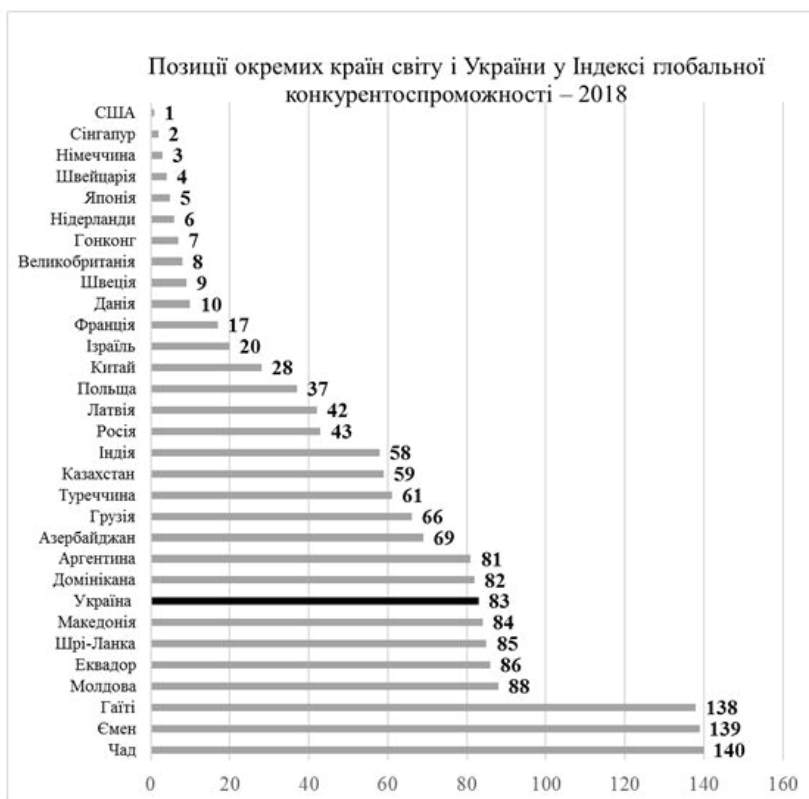

Рис. 1. Позиції окремих країн світу і України у Індексі глобальної конкурентоспроможності – 2018

* за даними [4]

Досліджуючи світові тенденції розвитку, можна прийти висновку, що саме знання та інновації в комплексі з фінансовими та матеріальними ресурсами створюють умови для виробництва конкурентоспроможних товарів та послуг, росту економіки в цілому. Результативність науково-технічної діяльності є визначальною для

економічного зростання країни. Враховуючи цей факт, всеохоплюючому та об'єктивному дослідженню стану галузей науки приділяється особлива увага у всіх країнах світу.

Виходячи з виробничої функції знань, на створення технологій безпосередньо впливає обсяг витрат на НДДКР [2]. Частка загального обсягу витрат на наукові дослідження у ВВП в Україні складала 0,48%, у тому числі за рахунок коштів державного бюджету – 0,21%. За даними Євростату, частка обсягу витрат на наукові дослідження та розробки у ВВП країн ЄС-28 у середньому становила 2,03%, у Німеччині – 2,94 (Рис. 2). Україна спрямовує на наукові дослідження лише \$ 0,6 мільярда, при цьому США – \$ 497 млрд., Китай – \$ 226 млрд, Японія – \$ 143 млрд, Південна Корея близько \$ 58 млрд.

Варто відзначити позитивну динаміку витрат на наукові дослідження у країнах ЄС та інших розвинених країнах протягом останніх десяти років. В Україні ж, порівнюючи данні 2010 та 2018 років, спостерігається скорочення частки витрат на наукові дослідження у ВВП з 0,75% до 0,48 %.

Швидкість освоєння нових технологій є основним фактором для реалізації інноваційної стратегії розумної спеціалізації. Для зміни траєкторії регіонального розвитку потрібні високі ресурсні витрати, що пояснюється необхідністю зміни парадигми інноваційно-орієнтованої політики територіального розвитку, в незалежності від можливостей і пріоритетів розвитку, на політику диференційованої розумної спеціалізації [5], і, отже, здійснення цільової підтримки регіонів з високим інноваційним потенціалом. Зважаючи на це, найбільш ефективним стає використання вже наявного потенціалу лідерів регіонального розвитку. Варто враховувати позитивний досвід економічно розвинених країн, де існує ефективна співпраця держави, університетів, наукових організацій, бізнесу та венчурних фондів. Для цього першочерговими завданнями для країн, що розвиваються стає нівелювання негативних факторів, в першу чергу асиметрії секторів економіки за рівнем технологічного розвитку та інноваційної активності.

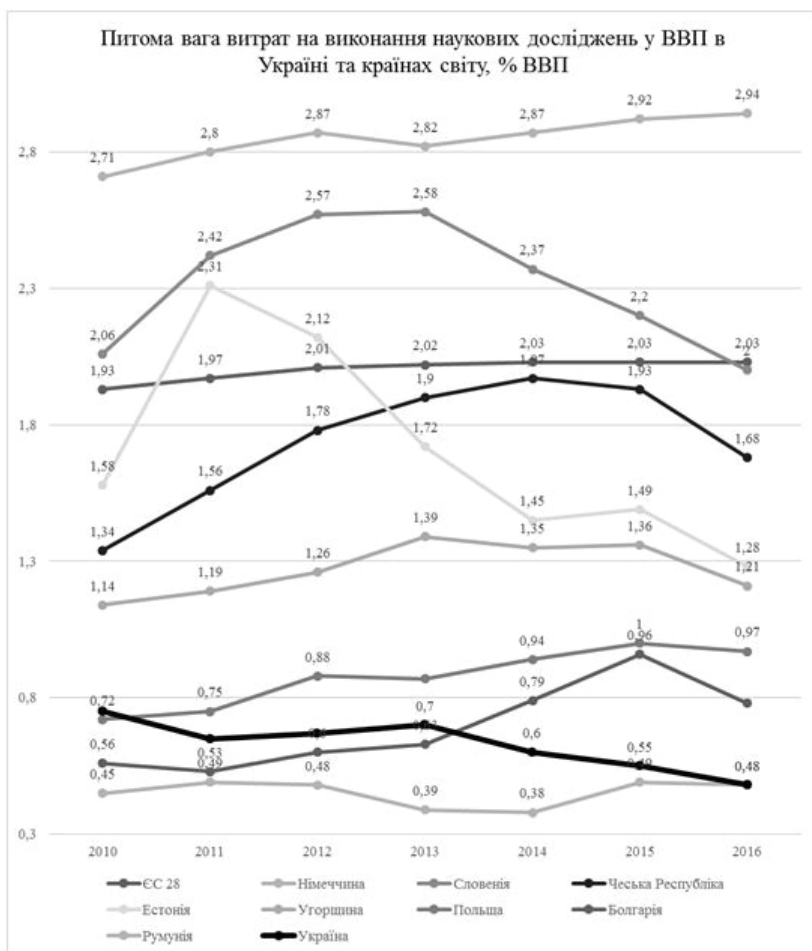

Рис. 2. Питома вага витрат на виконання наукових досліджень у ВВП в Україні та країнах світу
* за даними [1, 3]

Основоположним стає розробка інноваційної політики з огляду на регіональні особливості, збільшення міжрегіональної взаємодії в

результаті трансферу технологій, розширення видів діяльності локальних компаній і включення їх в глобальні ланцюжки створення вартості. Посилення регіональних ініціатив безпосередньо впливає на процес накопичення інституційних змін, що сприятиме посиленню зв'язків між регіональними інноваційними процесами, кооперацією суб'єктів виробничої, інноваційної та наукової систем. Інноваційний розвиток і впровадження інноваційних товарів і послуг в економіку країн і регіонів визначається при цьому не стільки наявністю самих інновацій, як готовністю територій впроваджувати дані товари і послуги.

Література

1. Eurostat: DATABASE, <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
2. Fritsch, M. (2002): “Measuring the quality of regional innovation systems: a knowledge production function approach”, *International Regional Science Review*, Vol. 25, No. 1, London: SAGE, 86–101.
3. State Statistics Service of Ukraine, <http://www.oecd.org/sti/inno/smartspecialisation.html>.
4. The Global Competitiveness Report 2017–2018 / World Economic Forum, <http://www3.weforum.org/docs/GCR20172018/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2017%E2%80%932018.pdf>.
5. Tödting, F., Trippl, M. (2005): “One size fits all?: Towards a differentiated regional innovation policy approach”, *Research Policy*, Vol. 34, No. 8, Netherlands: Elsevier, 1203–1219.